

AZ ÖREGASSZONY MEG A KATONA

A bogár lejjebb mászott a kukorica szárán, onnan egy levélre kapaszkodott, majd, mint valami fényes fekete gránát, bevágódott a földön végig húzódo vastag repedésbe.

Börcsök honvéd várt még egy ideig, hátha kijön, de aztán megunt. Ki-egyenésedett, s a puskáját a karjára akasztva újra járkálni kezdett. Mikor a föld végére ért, megállt. Innen éppen a falu széléig lehetett látni, s ahogy a sok kocsinyomtól fényes utat nézte, még jobban elkeseredett.

Börcsök honvéd ugyanis bálba készült. Egész héten más sem járt az eszében, mint a szombat esti bál. Tegnap azonban a századparancsnoka őt is besorozta az őrszakaszba, s émiatt most nem kaphatott kimenőt. A nem várt szolgálat nagyon rosszkor jött neki. A múlt szombaton ismerte meg Icát, a nevetős ápolónót, akivel most ismét találkozott volna. S mivel Icának fekete haja volt és tánc közben többször is megszorította a kezét, a katonát most nagyon bántotta a kényszerű távolmaradás.

Általában Börcsök honvédnak semmi sem tetszett, amit itt parancsoltak. Ha menni kellett, szívesebben ült volna, ha meg az előadótisztet kellett hallgatnia jobb kedvvel sétált volna a széles földeken. Börcsök honvéd a szabadságot szerette. Odamenni, ahova akar, azzal beszélni, aki neki tetszik. Meg azt is szerette, ha mindig történik valami. A művezetőre ráborul a műhelyajtó, a portásnak ellopják a sapkáját, Kicsi, a birkózó, felemeli a kilencvenkilós kocsi-tengelyt. Itt, a katonaságnál azonban ilyenféle dolgok nemigen történtek. Az örökösödést meg különösen nem szerette. Itt ugyanis hallgatni kellett, ő viszont nagyon szeretett beszélni meg nevetni is.

Állogált még az útkanyarban, aztán sarkon fordult, és megindult visszafelé.

Akkor látta meg az öregasszonyt.

Előbb csak a kukoricaszárak billegését vette észre, aztán kirajzolódott előtte a lassan előremozgó, fekete ruhás alak.

A katona megállt. Szólni akart, de meggondolta magát, s egy széles levelű kukoricaszár mögül figyelni kezdett.

Az öregasszony kiért a föld szélére, aztán az árokparton csomóba rakott kukoricatöveknél megállt. Körülnézett, a köténye alól egy zsákot vett elő, majd gyors, kapkodó mozdulatokkal pakolni kezdett.

Börcsök honvéd fejében gyorsan pörögtek a gondolatok. Csutkát szed a mama — mondta magának. — Itthagyták, most elviszi. A föld viszont a csoporté... Na megálljon csak!

Kibújt a kukorica mögül, s apró, figyelmes léptekkel elindult az öregasszony felé. A puskáját, mintha támadni akarna, a két kezébe szorította.

Mikor vagy ötméternyit előrehaladt, megállt. Körülnézett, nincs-e valaki a közelben, aztán az öregasszonyt kezdte nézni. A néni már nagyon öreg volt. Börcsök honvéd úgy gondolta, van tán hetvenéves is. Az arcát behálózták a

ráncok, a szeme mintha becsúszott volna az arccsontja mögé, s a keze a gyors mozdulatoktól egyre jobban remegett.

Ahogy ott állt, egy pillanatig arra gondolt, hogy talán mégse kellene így rátörni, de aztán megvonta a vállát. Na, most! — mondta magának, s gyors mozdulattal a hajlongó asszony orra alá nyomta a puskacsövet. Még el is kiáltotta magát:

— Bumm!

A néni megrezzent. A fejét hirtelen hátrakapta, valami nyögésszerű sóhaj szakadt ki belőle, aztán, mintha így parancsolták volna neki, rádőlt a félig szedett zsákra.

A katona megmerevedett. Egy pillanatig arra gondolt, hogy elszalad, de aztán eldobta a puskáját, és odatérdelt a meggörnyedt test mellé. Egy ideig hol a félrebillent arcot, hol a levegőbe markoló kezét nézte, de hogy az öregasszony nem mozdult, elkezdte szólogatni. Aztán odahajtotta a fejét az asszony hátára és úgy hallgatózott tovább. A vézna kis testből azonban semmi nem hallatszott. Fülelt még egy kicsit, majd hűmmögött egyet, s a lábát maga alá húzva leült.

Börcsök honvéd még sose látott halottat. Mikor a nagyapja jó tizenöt éve meghalt, nem engedték oda hozzá, s a temetésre sem vitték ki. Így most sokkal inkább csodálkozva, mint félve nézte az előtte fekvő asszonyt. Volt, nincs... — mondta magának. Jön valami, és vége... Ennek az öregasszonynak csak egy puskacsó kellett. Egy puskacsó... De azt már sehogysem értette, hogy hogyan lehet egy puskacsótól ennyire megijedni.

Maga sem tudta, meddig ült ott sodródó gondolataira figyelve, csak amikor a megerősödő szél emelgetni kezdte a kukorica leveleit, akkor eszmélt fel, hogy a halott öregasszonnyal mégis kellene valamit csinálni. Előbb arra gondolt, hogy beüzen a faluba, de szombat délután volt, s ilyenkor már egy kocsi sem jött a földek felől.

Aztán valami indulat futott rajta át. Felállt, az összegörnyedt testet egy hirtelen mozdulattal a karjára emelte és elindult vele a falu felé. Ahogy haladt, mind erősebben feszült benne a vágy, hogy megtudja, ki is ez az asszony, s hogy miért tudott ilyen könnyen elszakadni az élettől.

Legelőször Sinka Jánossal, a csoport kocsisával találkozott. Az öreg itatni hozta a lovait a faluszéli kútra.

Börcsök honvéd a kocsis előtt feszes derékkal megállt. Szólni akart, de az öreg megelőzte.

— Belelőtt?

— Csak ráijesztettem.

Sinka János bólintott.

— Boris néni, Sassné. Karácsonykor lett volna hatvankilenc éves. Úgy látszik, ijedős volt szegény.

— De hát ennyire?

— Ennyire.

Hallgattak. Börcsök honvéd az öregasszony reszkető mozdulataira gondolt, riadt szemére, és többször egymásután elismételte magában: ijedős, ijedős, de hát ennyire?

— Nagyon megforgatta őt az élet — szólalt meg újra Sinka János. — Egyszer még a lovak is megtaposták.

— A lovak?

— Még az első háború alatt. Az urát elvitték katonának, neki kellett rakodni. Ahogy hajtott, kihullottak alóla a kékék. Eltört vagy négy bordája...

Börcsök honvéd most a rohanó kocsit látta, az ágaskodó lovakat meg a porban fekvő asszonytetet.

— Megijedhetett — mondta aztán. — Az ilyesmi komoly dolog. De hát ettől?

— Nemcsak ettől. Az élet...

— Az élet. Hogyhogya az élet?

Sinka János azonban nem mondott többet. Állt a vályú mellett, és csak nézett előre.

Börcsök honvéd indult tovább.

Az első házak előtt két asszonnyal találkozott. Szólikné jött elől vizeskanával a kezében, mögötte ifjú Simonné, a darálós felesége lépkedett. Ahogy a halottat felismerték, mind a ketten sírva fakadtak.

— Így ment el szegény — mondta Szólikné, mikor megtudta, mi történt. — A szíve, elvitte a szíve. Gyöngé volt már nagyon!

— Gyenge, de mitől volt gyenge?

— A szenvedés — mondták az asszonyok. — Négy évig várta haza a fogásból a fiát.

Börcsök honvéd most a háborúra gondolt, amiről már annyit mesélt neki az édesapja, majd az öregasszonyra, ahogy riadt arccal várja a postást a kertkapuban.

— Aztán megjött a fia?

— Meg, de össze is állt nemsokára a Bagi Sándor feleségével, akihez még a háború előtt járt. Emiatt is sokat bántódott szegény.

A katona csendesesen bólogatott, az asszonyok sírtak még egy sort, aztán elköszöntek. Börcsök honvéd indult tovább.

Amerre elhaladt, a házakból emberek jöttek elő. A férfiak szótlanul néztek, az asszonyok sírtak, a gyerekek csendesesen meglapultak a kerítésoszlopoknál.

A posta előtt Márkus, a bicikliőr állította meg ismét.

— Belőle már könnyen kiszaladt az élet — mondta az öreg. — Nagyon el-esett volt már szegény.

— Bántották?

— Egyedül maradt, összetört. A lánya is otthagya. Hiába könyörgött neki, elköltözött az apósáékhoz. Szegény...

A katona most már lassabban lépkedett. A halottat nagyobb figyelemmel fogta, s közben az öregasszony fiára meg a lányára gondolt.

Mikor a kocsmá elé ért, a poros fák alatt iszogató emberek már tudtak a dologról. Egy fiú kiáltotta oda nekik, aki közben vízért járt a kúton.

Börcsök honvédet Sajti Kálmán, a patikus állította meg. Ő ilyenkor, este felé már mindig részeg volt egy kicsit.

— A Boris néni — mondta, és elcsuklott a hangja. — Tegnap volt nálam kenőcsért. Nagyon fájtsz szegénynek a lába.

— A lába is?

— Mindene — mondta Sisák, a sánta trafikos.

Az emberek lassan körülállták a halottat. A katonának itt már kérdeznie sem kellett.

— Még a falhoz is állították, mikor el akarták vinni az üszőjüket a visszavonulásakor — mondta az öreg Szeri, aki ott lakott a szomszédjukban. — Akkor őszült meg egy nap alatt.

— Egyszer a padlásról szedték le a végrehajtók — mondta Sipka, a kocsmáros, aki ugyancsak kijött, hogy megnézzé a halottat. — Ötvenkettőben, a beadás miatt.

— Szegény asszony!

— Szegény asszony!

Az emberek bólogattak, néhányan bementek sörért, Sisák, ahogy szokta, pálinkát hozott a patikusnak.

Börcsök honvéd az embereket nézte. Az öreg Szeri arca időnként megrándult, a patikus bólogatott, Sisáknak, mintha beszélne, némán mozgott a szája.

— Már tavaly is összeesett — mondta hátul valaki. A lányához ment be, a kórházba. Ott virrasztott a szülőszoba előtt. Mikor aztán a kis Mari meglett, végigvágódott a földön.

— Nagyon fáj már a lába szegénynek — motyogta maga elé a patikus.

Mikor Sisák a harmadik pálinkát hozta a patikusnak, akkor ért oda Tari Pista, a rendőr. A biciklijét ledobta az árokspartra, s úgy tolta szét maga előtt az embereket.

— Ő az?

A katona bólintott.

Aztán a rendőr végigtapogatta a halottat. Mivel ütésnyomot meg sebhelet sem talált, kicsit hátrább lépett és úgy nézett Börcsök honvédre.

— Tényleg csak megijesztette?

— Tényleg!

— Haza kellene vinni — mondta Tari Pista, a rendőr.

— Hol lakik?

— A templomon túl, a harmadik ház az övé — mondták többen is. — Most meszelt szegény. Ózbarnával van elhúzva a fal alja.

A holttestet feltették a rendőr biciklijére, s úgy tolták végig a falun. A furcsa menethez nem csatlakozott senki, csak Sajti baktatott egy ideig utána, kezében az üres pálinkáspohárral.

Az öregasszony házába könnyen bejutottak. A folyosóajtó nyitva volt, a konyhaajtó kulcsát is hamar megtalálták egy szögre felakasztva.

Börcsök honvéd a halottat a szoba sarkában álló faragott végű ágyra fektette. A háromszögletű, fodros párnát szépen odacsúsztatta a feje alá.

A rendőr már az udvaron járt, amikor eszébe jutott, hogy a szabályok szerint nem fegyverezte le a katonát. Visszament és a puskát elkérte tőle. Aztán indult, hogy jelentse az esetet.

Börcsök honvéd egyedül maradt. Félelmet most sem érzett, csak valami megmagyarázhatatlan érzés töltötte el. Nézte a csontszínű halottat, és időnként bólintott egyet.

Mikor este fél kilenc felé a készültség eljött érte, szó nélkül túrte, hogy közrefogják és bekísérik a laktanyába.